

Sygn. akt III AUa 25/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSA Romana Mrotek
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 maja 2019 r. w S.

sprawy A. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość emerytury i kapitału początkowego

na skutek apelacji A. J.

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 18 października 2018 r., sygn. akt VI U 1490/18

1. oddala apelację,
2. odstępuje od obciążenia ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 25/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

1 decyzją z 16.04.2018 roku ponownie ustalił ubezpieczonemu A. J. kapitał początkowy na dzień 1.1.1999r. w kwocie 55.221,98 zł, przyjmując wyliczenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru (wwpw) na poziomie 38,26 % z okresu kolejnych 10 lat, tj. od 1970 r. do 1979 r.

2. decyzją z 17.04.2018 roku ustalił ubezpieczonemu emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym, tj. od dnia 6.01.2018r., w kwocie 1086,73 zł, a po waloryzacji

od 1.03.2018r. w kwocie 1201,27 zł. Uchylono zarazem decyzję z dnia 7.02.2018r. przyznającą ubezpieczonemu emeryturę w kwocie 1082,74 zł.

W odwołaniu od decyzji z dnia 16.04.2018r. ubezpieczony podniósł, że w okresie od 4.06.1975r. do 4.07.1977r. odbywał karę pozbawienia wolności i począwszy od jesieni 1976r. wykonywał pracę, za którą zakład karny nie opłacał składek na ubezpieczenie emerytalne. Zdaniem ubezpieczonego okres pracy w zakładzie karnym powinien być jednak uwzględniony w stażu pracy, a zatem przy ponownym ustaleniu wysokości kapitału początkowego.

W odwołaniu od decyzji z dnia 17.04.2018r. ubezpieczony podniósł, że nie zgadza się, aby została mu przyznana emerytura w tak niskiej wysokości. Organ rentowy w 2010r. przyznał mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Ubezpieczony podał, że skoro świadczenie rentowe stanowi 75 % emerytury, to emerytura winna być wyższa oraz wyliczona na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej. Ponadto, ubezpieczony nie zgadza się z przyjętym wskaźnikiem średniego dalszego trwania życia, skoro już od 22 lat choruje.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie. Podniósł, że emerytura ubezpieczonego została ustalona zgodnie z art. 24, art. 25 i art. 26 ust. 1 ustawy emerytalnej, a kapitał początkowy w wysokości określonej w art. 173 ust. 1 i art. 174 ust. 3 ustawy emerytalnej. Brak jest podstaw do wyliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej. Do stażu ubezpieczeniowego został przyjęty okres odpłatnej pracy ubezpieczonego w Zakładzie Karnym w H. od 09.09.1975 roku do 16.10.1975 roku oraz okres zatrudnienia nieodpłatnego od 17.10.1975 roku do 4.07.1977 roku, przy czym za okres odpłatnego zatrudnienia przyjęto wynagrodzenie minimalne w miejsce nieustalonej podstawy wymiaru składek, nie przyjmując żadnego wynagrodzenia za okres zatrudnienia nieodpłatnego. Dalej wskazano, że średnie dalsze życie, na podstawie art. 26 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłasza corocznie Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, po połączeniu spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, wyrokiem z dnia 18 października 2019r. oddalił odwołania.

Sąd I instancji ustalił, że A. J., ur. (...), w okresie od 9.09.1975 roku do 16.10.1975 roku w trakcie odbywania kary w Zakładzie Karnym H. był odpłatnie zatrudniony. W okresie od 17.10.1975 roku do 4.07. 1977 roku osadzony był zatrudniony nieodpłatnie. W okresie od 01.01.1981 roku do 31.12.1989 roku ubezpieczony prowadził gospodarstwo rolne w miejscowości W., o powierzchni 16,62 ha, opłacał z tego tytułu składki na ubezpieczenie społeczne rolników i był objęty ubezpieczeniem społecznym. Decyzją z dnia 3 sierpnia 2010 roku przyznano ubezpieczonemu rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 01.02.2010 roku do 30.09.2010 roku. Do podstawy wymiaru renty przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 35,06%. Do ustalenia wysokości renty uwzględniono 15 lat i 2 miesiące okresów składkowych oraz 2 lata i 4 miesiące okresów nieskładkowych. Nie uwzględniono okresu pracy w gospodarstwie rolnym, gdyż okresy składkowe i nieskładkowe były wystarczające do przyznania świadczenia. Nie uwzględniono okresu zatrudnienia w Zakładzie Karnym. Decyzją z 13.12.2010 roku świadczenie zostało przeliczone w związku ze złożonymi nowymi dokumentami. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 39,45%. Do ustalenia wysokości renty uwzględniono 16 lat i 11 miesięcy okresów składkowych oraz 2 lata i 4 m-ce okresów nieskładkowych. Nie uwzględniono okresu pracy w gospodarstwie rolnym, gdyż okresy składkowe i nieskładkowe były wystarczające do przyznania świadczenia. Nadal nie uwzględniono okresu zatrudnienia w zakładzie karnym. W dniu 22 lutego 2012 roku ubezpieczony złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. m.in. zaświadczenie o zatrudnieniu w zakładzie karnym. Decyzją z dnia 5 lipca 2012 roku organ rentowy przeliczył rentę A. J. doliczając m.in. staż pracy od 9 września 1975 roku do 4 lipca 1977 roku w Zakładzie Karnym H.. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 42,22%.

Do ustalenia wysokości renty uwzględniono 18 lat i 11 miesięcy okresów składkowych oraz 2 lata i 4 miesiące okresów nieskładkowych. Kolejnymi decyzjami świadczenie było kilkakrotnie przeliczane w związku z przedkładanymi dokumentami i przedłużane. Ostatnią decyzją z dnia 16 listopada 2015 roku przyznano rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego, tj. do 06.10.2019 roku.

Sąd I instancji ustalił, że pismem z dnia 21 lipca 2017 roku poinformowano ubezpieczonego, że w związku z nowelizacją przepisów zmieniającą powszechny wiek emerytalny osoby mające przyznane prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy zachowują to prawo do dnia osiągnięcia wcześniej obowiązującego podwyższonego wieku emerytalnego. Mają prawo do zgłoszenia wniosku o emeryturę po osiągnięciu zmienionego wieku emerytalnego.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołania nie zasługiwały na uwzględnienie. Wskazując m.in. na treść art. 24 ust. 1, art. 25 ust. 1 i art. 26 ust. 1 i 2 i art. 174 ust. 1 i 3 w zw. z art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - (tekst jednolity opubl. w Dz. U. z 2016r. poz. 887) - zwanej ustawą emerytalną – podniósł, że nie budzi wątpliwości zatrudnienie ubezpieczonego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w okresie od 9.09.1975 roku do 16.10.1975 roku (odpłatnie) oraz od 17.10.1975 roku do 4.07.1977 roku (nieodpłatnie). Wątpliwości skarżącego dotyczyły wyłącznie wysokości tego świadczenia oraz wysokości kapitału początkowego będącego podstawą naliczenia emerytury. Sąd pierwszej instancji podniósł, że z ww. przepisów wynika, że jednym z elementów mających wpływ na wysokość emerytury jest kwota kapitału początkowego. Pierwszy z zarzutów zgłaszanych przez ubezpieczonego dotyczy ustalenia właśnie tej kwoty, a konkretnie nie uwzględnienia przy ustalaniu kapitału początkowego okresu zatrudnienia w Zakładzie Karnym H.. Organ rentowy nie kwestionował, że ubezpieczony w spornych okresach wykonywał odpłatną i nieodpłatną pracę w zakładzie karnym. Obowiązek zaliczenia ww. okresów do okresów składkowych wynika zaś z art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy emerytalnej i organ rentowy przy ustalaniu okresów składkowych mających wpływ na wysokość kapitału początkowego zaliczył ubezpieczonemu całość zatrudnienia – okres pracy odpłatnej i nieodpłatnej. Wynika to z decyzji z dnia 16.04. 2018 roku oraz znajdującego się w aktach wykazu okresów ubezpieczenia (k. 10 plik (...)), gdzie pod pozycją 4 i 5 zostały uwzględnione ww. okresy jako okresy składkowe. Z tym, że w stosunku do okresu pracy odpłatnej uwzględniono przy ustalaniu podstawy wymiaru kapitału początkowego minimalne wynagrodzenie obowiązujące w tym okresie. Zgodnie z art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej dotyczy to tylko okresów pozostawania w stosunku pracy wskazanych do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty, za które nie można ustalić podstawy wymiaru składek (np. zaginęły dokumenty płacowe, co jest obecnie okolicznością bardzo częstą). Sporny okres od 17.10.1975 roku do 4.07.1977 roku nie spełnia tych kryteriów. Fakt, że jest to okres składkowy, nie oznacza że jest okresem pozostawania w stosunku pracy. Okresy pozostawania w stosunku pracy przed 15.11.1991 roku zostały wymienione jako okresy składkowe w art. 6 ust. 2 pkt 1a ustawy emerytalnej. Wśród tych okresów wymieniony jest także okres pracy w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności, przy czym w przypadku pracy nieodpłatnej nie może być ona traktowana jak zatrudnienie wykonywane w ramach stosunku pracy, nie ma bowiem jednego z koniecznych elementów określających stosunek pracy – a mianowicie wynagrodzenia za pracę. Ubezpieczony wykonywał pracę nieodpłatnie i nie jest to więc okres za który „nie można ustalić podstawy wymiaru” w rozumieniu cytowanego art. 15 ust. 2 a ustawy emerytalnej.

Sąd Okręgowy odnosząc się do dalszych zarzutów ubezpieczonego, podniósł, że ubezpieczonemu przyznano prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy do 6.10.2019 roku, a jej wysokość ustalono w 2010 roku przy uwzględnieniu posiadanych przez ubezpieczonego okresów składkowych i nieskładkowych aż do momentu nabycia prawa do tego świadczenia, co wynika z art. 62 ustawy emerytalnej. Odmiennie uregulowano zasady ustalania wysokości emerytury, z tym, że art. 53 ustawy emerytalnej dotyczy wyłącznie emerytur nabytych na podstawie art. 27-50e ustawy emerytalnej i wyjątkowo innych świadczeń, o ile wynika to z przepisu szczególnego, na przykład w przypadku emerytury przyznanej przez ZUS z urzędu, co wynika z art. 24a ust. 5 ustawy emerytalnej. Ubezpieczony urodził się po 1.01.1949 roku i korzysta z emerytury w wieku powszechnym na podstawie

art. 24 ustawy, a tym samym nie należy do katalogu osób, których świadczenie może zostać naliczone na podstawie art. 53 ustawy. Sam fakt, że wcześniej A. J. przez wiele lat pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy nie ma wpływu na sposób wyliczenia świadczenia. Wysokość emerytury, do której prawo zostało ustalone na podstawie art. 24 ustawy, jak w przypadku odwołującego, może zostać obliczone jedynie w sposób opisany w cytowanych wyżej art. 25 i 26 ustawy, co także wprost wynika z ich treści. Fakt wcześniejszego pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy nie wpływa także na zastosowany przy obliczaniu wysokości świadczenia wskaźnik średniego dalszego trwania życia, a który dla ubezpieczonego organ rentowy ustalił w prawidłowym wymiarze 219,6 miesięcy, zgodnie z komunikatem Prezes Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 24 marca 2017 r. (M.P. z 2017r., poz.292).

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodził się ubezpieczony. Zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu:

1. nie uwzględnienie przy wyliczeniu wysokości kapitału początkowego minimalnego wynagrodzenia za okres nieodpłatnej pracy świadczonej w okresie od 17.10.1975r. do 4.07.1977r. podczas odbywania kary pozbawienia wolności,
2. błędne przyjęcie wysokości emerytury według zasad kapitałowych, podczas gdy świadczenie powinno być ustalone zgodnie z zasadą praw nabytych, tj. według wyliczeń przyjętych dla uprzednio pobieranego przez ubezpieczonego świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy, a następnie powiększone o 25 %.

Tak formułując zarzuty, apelujący wniósł o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie najniższego wynagrodzenia za pracę za okres wykonywania pracy w zakładzie karnym oraz przyjęcie sposobu wyliczenia emerytury, jak dla uprzednio pobieranego świadczenia rentowego, z uwzględnieniem waloryzacji.

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości. Wskazał, że Sąd pierwszej instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne oraz dokonał prawidłowej oceny prawnej, które to organ w pełni podziela, a nadto właściwie zastosował przepisy prawa materialnego i procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie.

Analiza zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego, w tym zarzutów apelacyjnych, doprowadziła Sąd Apelacyjny do wniosku, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji oceniając zgromadzony materiał dowodowy i rozstrzygając w sprawie ustalił niezbędne okoliczności, dokonał wyczerpującej oceny całości zgromadzonego materiałów dowodowego, w granicach zasad logiki formalnej i doświadczenia życiowego. Sąd orzekający wymienił w pisemnych motywach wyroku jaki stan faktyczny stał się podstawą rozstrzygnięcia, podał na jakich dowodach oparł się przy jego ustalaniu, dokonując przy tym prawidłowych ustaleń faktycznych. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił w szczególności mające kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności. Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował prawo materialne dla decyzji ustalającej prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym oraz dla decyzji ponownie ustalającej wysokość kapitału początkowego. W tym stanie rzeczy Sąd Odwoławczy podzielił w całości

i przyjął za własne poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne.

Zważywszy na granice i kierunek apelacji należy podnieść, że w niniejszej sprawie niesporny pozostawał stan faktyczny. Zarzuty i argumentacja ubezpieczonego dotyczyły wyłącznie zastosowanych przepisów ustawy emerytalnej. Sąd Okręgowy trafnie jednak wyjaśnił podstawę prawną zapadłego rozstrzygnięcia, prawidłowo oceniając żądania ubezpieczonego, jako bezzasadne w całości.

Sąd Apelacyjny podnosi, że ubezpieczony błędnie wywodzi, że skoro wykonywał nieodpłatną pracę podczas odbywania kary pozbawienia wolności od 17.10.1975r. do 4.07.1977r., to za okres ten należy obecnie przyjąć za podstawę minimalne wynagrodzenie do wyliczenia wysokości emerytury. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w przypadku skierowania do pracy nieodpłatnej, skazany nie otrzymuje żadnego wynagrodzenia za pracę, a co najwyżej może liczyć na nagrodę pieniężną i nagrody regulaminowe. Należy podnieść, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tym o prawo do emerytury i wysokość tego rodzaju świadczenia nie stosuje się zasad słuszności, czy innych zasad współżycia społecznego. Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, że okres pracy nieodpłatnej nie odpowiada stosunkowi pracy i nie ma podstaw do przyjęcia przy ustalaniu podstawy wymiaru kapitału początkowego jakiegokolwiek wynagrodzenia za pracę nieodpłatną. Sąd Okręgowy właściwie również podniósł, że art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej nie pozwala na zaliczenie do podstawy wymiaru jakiegokolwiek okresu składkowego, gdyż możliwość ta została ograniczona do okresów pozostawania w stosunku pracy wskazanych do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty, za które nie można ustalić podstawy wymiaru składek. Ubezpieczony zaś nie pozostawał w stosunku pracy, tylko odbywał karę pozbawienia wolności.

W zakresie natomiast żądania obliczenia emerytury na innych zasadach, niż kapitałowych, należy podnieść, że prawo do świadczenia powstaje ex lege w dniu spełnienia ustawowych warunków, lecz nie oznacza to zarazem kontynuacji prawa rentowego, czy nabycia określonego prawa do obliczenia nowego świadczenia. Dla renty z tytułu niezdolności do pracy przyjmuje się osobny sposób obliczenia świadczenia, zaś dla emerytur inne zasady obowiązujące w zreformowanym systemie emerytalnym. Dla świadczenia rentowego stosuje się przepisy art. 62 ustawy emerytalnej, a w przypadku emerytury przyznanej ubezpieczonemu na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy emerytalnej, zasady obliczania podstawy wymiaru świadczenia, określone w art. 25 i art. 26 ustawy emerytalnej, a zatem m.in. z uwzględnieniem kapitału początkowego oraz średniego dalszego trwania życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego. Nie znajduje podstaw prawnych twierdzenie ubezpieczonego, że jego emerytura powinna być o 25 % wyższa od ostatniej renty z tytułu niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy prawidłowo wyjaśnił, że sam fakt, iż ubezpieczony miał ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, pozostaje bez wpływu na sposób wyliczenia świadczenia. Wysokość emerytury, do której prawo zostało ustalone na podstawie art. 24 ustawy, jak w przypadku odwołującego, może zostać obliczona jedynie w sposób opisany w cytowanych wyżej art. 25 i 26 ustawy emerytalnej. Fakt wcześniejszego pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy nie wpływa także na zastosowany przy obliczaniu wysokości świadczenia wskaźnik średniego dalszego trwania życia. Należy dodać, że do ubezpieczonego, który nabył prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym od 6.01.2018r., nie mają też zastosowania przepisy art. 183 ust. 1 – 5 ustawy emerytalnej, przewidujący w okresie przejściowym od 2009 r. do 2014r. mieszany system obliczania emerytury, tj. z uwzględnieniem regulacji art. 53 ustawy emerytalnej.

Wskazując na argumenty wyżej podane Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako niezasadną.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSA Barbara Białecka